

تکبر زنان

کلیدواژه: غرور، تکبر، حرام.

پرسش: غرور و تکبر تا چه اندازه‌ای برای یک دختر مسلمان ضرورت دارد؟ و آیا تکبر حرام است؟

پاسخ:

فهرست مندرجات

- ۱- مقدمه بحث
- ۲- مراد از تکبر و غرور
 - ۲.۱- حدیثی از امام علی
- ۳- معنای کبر
- ۴- انواع تکبر
 - ۴.۱- تکبر نسبت به خدا
 - ۴.۲- تکبر نسبت به انبیا و اولیا دین
 - ۴.۲- تکبر در برابر بندگان خدا
- ۵- بررسی روایت
 - ۵.۱- مراد از غرور و تکبر زنان
 - ۵.۲- پیش‌گیری نه درمان
 - ۵.۲- ویژگی ترس زنان
- ۶- تکبر ممدوح و مذموم
- ۷- معرفی منابع
- ۸- پانویس
- ۹- منبع

مقدمه بحث

بهتر است پیش از ورود به بحث، حدیثی که غرور و تکبر را برای زن جایز دانسته ذکر شود و سپس به شرح و توصیف حدیث و در نهایت به این سؤال که آیا تکبر حرام است یا خیر پرداخته شود.

مراد از تکبر و غرور

دو واژه تکبر و غرور از اصطلاحات قرآنی و حدیثی هستند که در فارسی استعمال می‌شوند. لفظ غرور در فارسی به معنای تکبر به کار می‌رود؛ ولی همین لفظ در عربی به معنی فریب دادن و فریفتن است. این‌که در آیات و روایات وارد شده که دنیا دارالغرور است؛ یعنی دنیا محل فریفتن و فریب دادن و گول خوردن انسان است به وسیله تجملات دنیا، نفس، شیطان و... به‌هرحال آنچه که ما امروزه در فارسی از کلمه غرور قصد می‌کنیم همان چیزی است که معادل و مساوی تکبر است؛ پس اگر سخن از غرور و تکبر گفته می‌شود، به دلیل همسانی معنایی این دو لفظ در فارسی است.

← حدیثی از امام علی

امام علی - (علیه‌السلام) - می‌فرماید:

«**خيار حصال النساء شرار حصال الرجال: الرهو والجبن والخجل فاذا كانت المرأة مرهوه لم تمکن من نفسها، و اذا كانت بخيلة حفظت مالها و مال بعلها و اذا كانت جبانة فوقت من كل شی يعرض عليها؛** بهترین صفات زنان، بدترین صفت مردان به شمار می‌روند: غرور و تکبر، بخل و ترس؛ هرگاه زنی متکبر باشد، بیگانه را به خود راه نمی‌دهد و اگر بخیل باشد، مال خود و همسرش را حفظ می‌کند و زنی که ترسو باشد، از چیزی که به آبروی او صدمه بزند می‌ترسد و فاصله می‌گیرد».^[۱]

مناسب است به یک فهم درست از معنای کبر و غرور، اقسام و پیامدهای آن، از نگاه آیات و روایات دست بیابیم و سپس با توجه به معنای آن، حدیث را تفسیر و معنا نماییم؛ چراکه اگر این‌گونه عمل نشود، ممکن است تکبر و غرور مذمومی که در خیلی از آیات و روایات مذموم شمرده شده است، به عنوان یک صفت خوب برای زن تلقی شود بدون اینکه مورد و جایگاه آن را درک کرده باشیم.

معنای کبر

کبر عبارت است از حالتی که آدمی خود را بالاتر از دیگری ببیند و معتقد شود که بر دیگران برتری دارد.

ملاصدیقی نراقی در جامع السعادات کبر را چنین تعریف کرده است: «کبر یعنی عزیز و بزرگ شمردن خود بر دیگران...».^[۲]

متکبر هم به کسی گفته می‌شود که این بزرگ شمردن را در گفتار و رفتار خود ظاهر کند.

انواع تکبر

[۱۲]

انواع تکبر عبارت‌اند از:

← **تکبر نسبت به خدا**

سبب آن طغیان و جهل محض است و این زشت‌ترین نوع تکبر است.

← **تکبر نسبت به انبیا و اولیا دین**

به گونه‌ای که شخص خود را بالاتر دانسته و از آنان اطاعت نکند.

← **تکبر در برابر بندگان خدا**

دیگران را کوچک و حقیر شمردن، این‌گونه تکبر اگرچه به شدت دو قسم بالا نیست؛ ولی از این جهت که به مخالفت با خدا منجر می‌شود، از صفات هلاک‌کننده انسان است و باید خود را از آن پاک کرد. پیامدهای این‌گونه کبر و غرور و تکبر بیش از آن است که در این مقاله گنجانده شود؛ ولی به طور اجمال باید اشاره کنیم که مهر خوردن بر قلب و تاریکی آن و دخول ابدی در جهنم و... (رجوع کنید به کتاب‌های اخلاقی از قبیل جامع السعادات) از آثار شوم این صفات است که طبق آیات و روایات صریح به آنها اشاره شده است.

بررسی روایت

آیا روایتی که غرور را برای زن یک حُسن و صفت خوب شمرده است، ناظر به این نوع غرور و تکبرهاست؟ یا روایت مقصود و مفهوم دیگری را دنبال می‌کند. پس باید معنای روایت را به گونه‌ای و ناظر به شرایطی دانست که حداکثر استفاده کاربردی و مثبت از روایت بشود.

← **مراد از غرور و تکبر زنان**

مقصود این روایت از غرور و تکبر یک نوع خودبزرگ‌بینی و خودبرتربینی (با توجه به حفظ کرامت و شان و جایگاه خود نزد خدا) فقط در مقابل جنس مخالف (نامحرم) باید به حساب آورد. همان‌طور که در روایت آمده علت غرور بیان شده است که عبارت است از عدم ارتباط با بیگانه و نامحرم نه چیز دیگر. پس زن می‌باید کبر و غرور را فقط در مورد نامحرم به کار گیرد؛ آن «هم برای یک هدف مقدس یعنی پاک ماندن و عقیف ماندن؛ نه تحقیر شخصیت مرد نامحرم و مخلوق خدا».

در واقع این حدیث نمی‌خواهد توصیه کند که شخصیت مردان نامحرم و بیگانه‌ای که در اجتماع هستند، توسط شما تحقیر و کوچک شمرده شود؛ بلکه فقط در مورد این‌که به سبب انواع ترفندها و حیل‌های مردان و پسران که ممکن است مقاصد شیطنی داشته باشند می‌باید این تکبر و خودبزرگ‌بینی را اعمال کنی و خود را عزیزتر، محترم‌تر و با ارزش‌تر از این بدانی که چراگاه چشم‌ها و نگاه‌های هرزه و آلوده دیگران شوی [۱۳] و اینکه به گونه‌ای رفتار کنی که هر کس به خود این اجازه را ندهد که بدون رعایت هیچ‌گونه حریم و عفت و رعایت پاکدامنی با تو وارد گفت‌وگو شود.

← **پیش‌گیری نه درمان**

این حدیث شریف در واقع نوعی پیش‌گیری است نه درمان؛ یعنی با رعایت این نکته دامرها و خطرات احتمالی که ممکن است از سوی مردان به وجود آید، به حداقل برسد؛ زیرا چنان نیست که ما تصور کنیم چه اشکالی دارد که ما با همه ارتباطی بی‌حد و حصر داشته باشیم. اصل پاک ماندن ماست و اینکه مواظب خود باشیم در صورتی که همین اختلاطها و گفت‌وگوهای غیر ضروری چه بسا ناخواسته و ندانسته باعث ضررهای به شخصیت و حیثیت دیگران خصوصاً زنان شده است که جبران ناپذیر مانده‌اند. این‌که این روایت تکبر و غرور را برای زن جایز می‌داند معنایش این نیست که یک زن مسلمان حق دارد در مقابل یک زن مسلمان یا برادر و خواهر و افراد فامیل خود تکبر به خرج دهد.

← **ویژگی ترس زنان**

در این حدیث ترس هم از محسنات زن به حساب آمده؛ چراکه نوعی واکنش شدن زن در برابر اختلاطها، نگاه‌های غیرعقیفانه و در نهایت یک آرامش روحی و روانی را برای زن به ارمغان می‌آورد. چیزی که امروزه متأسفانه کمتر مشاهده می‌شود و جامعه هم صدمات و ضررهای آن را لمس می‌کند مخصوصاً ضرری که به خود طبقه زنان و دختران بیشتر وارد آمده است.

تکبر مذموم و مذموم

تکبر با اقسام سه‌گانه‌اش برای مرد و زن خطرناک است و مرد و زن هیچ فرقی در آن ندارند فقط تکبر و غروری برای زن جایز است که او را از اختلاط و مراوده و ارتباط با نامحرم و بیگانه باز دارد. تکبر مذموم چه برای مرد و چه برای زن بد است و تکبر پسندیده برای زنان است آن هم برای تقویت اصل عفاف و رعایت حریم‌ها و حرمت‌ها هم چنین تکبر انسان مؤمن در مقابل دشمن و فرد بی‌دین متکبر.

معرفی منابع

- دکتر علی‌اصغر احمدی، روابط پسر و دختر در ایران، انجمن اولیا و مربیان، چ ۹، ۱۳۸۲ش.

پانویس

۱. مجدی ری‌شهری، مجد، منتخب الحکمه، ج ۲، ص ۹۱۰، مترجم: حمیدرضا شیخی، قم، دارالحدیث، ۱۳۸۲ش.
۲. علم اخلاق اسلامی، ترجمه جامع السعادات، ج ۱، ص ۴۱۷، حکمت، چ ۳، ۱۳۶۳ش.
۳. اقتباس از همان منبع.
۴. مجدی ری‌شهری، مجد، منتخب الحکمه، ج ۲، ص ۹۱۰، مترجم: حمیدرضا شیخی، قم، دارالحدیث، ۱۳۸۲ش.

[سایت اندیشه قم، برگرفته از مقاله «تکبر زنان»، تاریخ بازبینی ۱۳۹۷/۱۱/۰۹.](#)

رده‌های این صفحه : [تکبر](#) | [غرور](#) | [ردائل اخلاقی](#) | [اخلاق اسلامی](#)